

ČEDOMIL DUGAN — IZVODI DJELA ZA ORGULJE FRANJE DUGANA ST.

Pod tim naslovom izašla je ploča (LSY 66029) izdavačke kuće »Jugoton«. Bila je to dobra misao kada se prišlo realizaciji Duganova stvaralaštva na području orguljske glazbe. Sva su ova djela uglavnom nastala u razdoblju od 1893. do 1908. god., koje predstavlja bogatstvo na području orguljaške literature kod nas.

Neumorni Duganov stvaralački rad otvara novu strancu glazbene kulture u Hrvatskoj, upravo skladbama za orgulje. »Duganovi radovi za orgulje prve su značajne kompozicije ove vrste u našoj muzičkoj literaturi. Pune su sugestivnosti, a odlikuju se elegantnim polifonim stilom, bogatim harmonijskim tkivom i velikim znanjem kontrapunkta... U svojim kompozicijama Dugan ne ističe kolorističke mogućnosti orgulja, već zahtijeva od izvođača da se kompozicije izvode tako da orgulje daju zasićen i pun zvuk u svim stupnjevima dinamike« (A. Klobučar: Franjo Dugan, život i rad, Zagreb 1969).

Ploča sadrži 14 Duganovih skladbi, od popularne »Toccate«, koju je autor izveo još na javnom koncertu u Berlinu, do »Preludija i fuge u H-duru« koji predstavlja posljednje veće djelo za orgulje. Za interpretaciju Duganovih djela, traži se odgovarajuća tehnička spremnost. Čini se da je upravo u njegovu sinu primariusu dr. Čedi Duganu našla odgovarajućeg interpreteta. Već poznatou preciznošću i vještinom dr. Dugan je obavio svoj zadatak. I ono što začuđuje jest činjenica da uz svoj poziv liječnika dr. Dugan zadivljuje iznova svježinom svoje tehnike. Treba reći da iza njega stoji veliko glazbeno iskustvo koje je započelo u devetoj godini života, kada je imao svoj prvi orguljaški nastup u dakovačkoj katedrali.

U svakom slučaju ova ploča obitelji Dugan predstavlja dragocjen mozaik na području hrvatske glazbene kulture.

S. Golenić

MLADEN STAHULJAK

(*Orgulje u Koncertnoj dvorani »V. Lisinski«*)

Mladen Stahuljak, iz poznate glazbene obitelji Stahuljaka, predstavio se je svojom pločom našoj kulturnoj javnosti. Kao skladatelj, orguljaš, pijanist i dirigent, Stahuljak zauzima istaknuto mjesto u hrvatskoj glazbenoj kulturi. Prije svog odlaska u Sarajevo, bio je od 1948 do 1954. orguljaš stolne crkve u Zagrebu i dirigent Oratorijskog zbora sv. Marka. Upravo njemu treba zahvaliti na nastojanjima da orgulje postanu i koncertnim instrumentom. Uz svoj skladateljski rad, Stahuljak osjeća veliki afinitet prema »kraljici instrumenata«, što očito pokazuje spomenuta ploča.

U izboru djela nije se vezao na isključivo velika imena skladatelja za orgulje, već je smatrao da se tim imenima mogu staviti i naši majstori orgulja uz bok evropskih, kao što su Franjo Dugan, Juraj Stahuljak i Stanislav Preprek. Evo imena skladatelja koje on interpretira: Cezar Franck: Koral u a-molu; Franjo Dugan st.: Fantazija na pučku temu u d-molu; Camille Saint-Saëns: Fantazija na bretonske melodije; Stanislav Preprek: Improvisata; Juraj Stahuljak: Predigra i fuga.

Stahuljak je prema riječima kritičara »meditativni orguljaš« koji izbjegava izvanjske efekte ovog instrumenta, koji je često »napast« da ga se iskoristi u tu svrhu. Zato treba ponoviti riječi kritičara T. Golanića: »Stahuljak je vrlo profinjeni glazbenik koji točno zna uskladiti odnos između vlastitih koncepcija orguljskog zvuka i programa kojim predstavlja svoje umijeće...«

S. Golenić

PRIKAZI

Anđelko Milanović — DOPRINOS FRANJEVAČA CRKVENOJ GLAZBENOJ UMJETNOSTI U HRVATSKOJ — Zbornik KAČIĆ god. IX, 163 — 174.

Prigodom proslave 750. obljetnice smrti sv. Franje Asiškog (1226 — 1976) obogaćena je vrijednim prilogom među ostalim i hrvatska muzikologija. Na znanstvenom skupu koji je tom prigodom održan, A. Milanović, predavatelj Instituta za crkvenu glazbu, održao je predavanje »Doprinos franjevača crkvenoj glazbenoj umjetnosti u Hrvatskoj«. Predavanje je (kao i ostali radovi znanstvenog savjetovanja) tiskano u zborniku »Kačić«, a obuhvaća preko pedeset glazbenika iz franjevačkih obitelji, više ili manje poznatih i nepoznatih imena teoretičara, skladatelja, reproduktivnih umjetnika, prepisivača, orguljara itd. Poslije uvodnog izlaganja o liturgijskoj uredbi i najpoznatijim profesorima u franjevačkom redu, najkraći poznati podaci o životu i radu naših franjevača glazbenika doneseni su pod tri naslova: Slobodna republika Dubrovnik, Banska Hrvatska i Mletačka republika; Franjevci u Bosni i sjevernoj Dalmaciji do 1900; Franjevci crkveni glazbenici u dvadesetom stoljeću. Ovo je predavanje stvarno muzikološko obogaćenje, ali i poticaj za daljnji rad, kako je istakao A. Milanović: »... nažalost još se imena nekih naših glazbenika i glazbenih djela nalaze pod debelim slojem prašine i zaboravi.«

CANTUS ECCLESIAE, edizioni AISC — ROMA 1977.

Toliko je već puta naglašeno da u obnovljenoj liturgiji gregorijanski koral ne samo da nije zabranjen, nego naprotiv da je živo preporučeno. Ipak su se stvari razvijale tako da je izgledalo kao da je zabranjen. Mali broj vjernih i ustrajnih nije izgubio nadu da će se stvari popraviti i da će sve doći na svoje mjesto. I doista, izgleda da se prilike polako popravljaju i da uistinu i gregorijanski koral nalazi u obnovljenoj liturgiji mjesto koje mu pripada. Benediktinci iz Solesmesa izdali su 1975. *Graduale* nove liturgije, donekle usklađen prema novim znanstvenim rezultatima. Možda ćemo koncem ove godine imati i drugi dio, nastavak toga *Graduala*, i tako ćemo kompletirati novi *Liber usualis*.

Nakon stagnacije od jednog decenija, cecilijanski pokret u Italiji u posljednje dvije tri godine oživio je, pronašao je sebe, i izgleda, snašao. Među mnogim akcijama o kojima smo u posljednje vrijeme mogli mnogo čitati, svakako trebamo se nešto duže zadržati na izdanju knjige-pjesmarice, nešto kao kantual, kao *Liber usualis*, koji je nazvan CANTUS ECCLESIAE. U podnaslovu stoji: *Novo »Liber cantus« per la celebrazione delle principali festività e tempi dell'anno*. Knjiga je tiskana koncem prošle godine, no, tek je početkom ožujka ove godine prezentirana i puštena u optjecaj. Kao i svako ljudsko djelo i ova knjiga ima svojih prednosti i manjaka.

Već sama pojava ove knjige znak je za sebe veoma pozitivan. Vjerujemo da ju je rodila stvarna potreba. Tiskana je u formatu knjige srednje veličine, na finom papiru u opsegu od 666 stranica. Što se tiče samog formata, malo je nepraktična, naime, nije »portabile«. Postoji reprezentativno izdanje istoga sloga namijenjeno službenicima oltara, dok je ovo, o kojemu mi govorimo, namijenjeno široj publici. Sadržaj ovoga novog talijanskog *Liber usualis* sastoji se od: misnog propriuma glavnih blagdana liturgijske godine, od skraćenog repertoara misnog propriuma liturgijskih vremena (adventa, božićnog vremena...), od napjeva za druge Vespere za blagdane Božića, Bogojavljenja, Uskrsa, Uzašašća, Duhova, Tjelova, Uznesenja i Bez-

grešnog začeca, od prvih duhovskih Vespera povezanih s misom Vigilije, od službe čitanja za Božić povezanih uz ponoćnu misu, od službe čitanja i Lauda za Veliki Petak i Veliku Subotu, od srednjega časa na Božić, Uskrs i Duhove, od svega pjevanog za liturgiju Velikog Tjedna, od blagoslova svijeća, procesije i mise za Svijećnicu i od napjeva za misu Čiste Srijede, od propriuma i ordinariuma mise za mrtve, i na koncu, od dodataka u koji su uvršteni napjevi ordinariuma mise, razni napjevi za različita liturgijska vremena, napjevi za euharistijske pobožnosti, marijanski i zahvalni napjevi. Na nekoliko mjesta nalazimo samo tekstove nekih čitanja, molitava i psalama radi potpunijeg praćenja i sudjelovanja u obredima.

Zašto su baš ovi blagdani izabrani, nije teško razumjeti, no, zato je nešto teže shvatiti zašto su iz tih blagdana uzeta upravo ta slavja, ili samo ta. Što se tiče samih melodija, one su donesene uglavnom u svome standardnom obliku. Uvijek su se birale one reprezentativnije i jednostavnije. Za pojedine slučajeve donesene su i neke nove melodije složene od gregorijanista naših dana. Kadikad su donesene i dvije melodije za pojedini dio mise, jer obje su lijepe i tipične.

Jezik je gregorijanskih napjeva u ovom *Cantus Ecclesiae*, razumljiv je, latinski. Čitanja, oracije i psalmi doneseni su na talijanskom jeziku. U nekim slučajevima za psalme, uz talijanski tekst, donesen je i latinski. Svi tekstovi na talijanskom jeziku doneseni su u službenom prijevodu odobrenom od talijanske biskupske konferencije. Diskusija oko gregorijanskih napjeva s tekstom na narodnom jeziku nije završila i nije im baš naklona.

Mnogim napjevima, osobito ulaznim antifonama, prethodi kratka povijesnoliturgijska i glazbena analiza. Najdvojbena je, upravo ova, glazbena, jer je uzeta iz zbirki koje su često već nadidene, osobito poslije temeljitih semioloških istraživanja u posljednjim desetljećima.

Već od početka gregorijanskog korala, bilježenje njegovih melodija bilo je za sebe problem koji je uglavnom dobro riješen, ali njegova ritmička osebnost pravi je kamen spoticanja preko kojega su mnogi reformatori pali. Pali su, uglavnom, jer su ih vodili subjektivni razlozi a ne i pozitivne, objektivne datosti sačuvane u kodeksima. *Cantus Ecclesiae* donosi gregorijanske napjeve u našoj svremenoj notaciji. Sigurno je to urađeno iz praktičnih razloga. Moramo odmah ustvrditi, da je time gregorijanski koral osiromašen, osobito u svojoj ritmičkoj komponenti. Već ga je i kvadratna notacija prilično osiromašila, ali ova naša, pogotovo. Čini nam se, da bi kvadratna ustaljena notacija ipak bila praktičnija, samo, ukoliko bi bila do-

nesena u jasnoj i ne zbitoj notaciji. I ovako, kako su napjevi doneseni u svojoj tehničkoj strani, ne zadovoljavaju nas. Negdje su gusto negdje rijetko pisani. Tekst je pisan rukom; pisale su ga dvije ruke, kojima, nešto više jednostavnog krasnopisa ne bi bilo na odmet.

Neki od ovih prigovora nisu tako veliki da bi umanjili značaj ove knjige, koja bi, ako bi u Italiji bila prihvaćena, mogla odigrati značajnu ulogu u očuvanju ovoga neprocjenjivog blaga, u njegovu populariziranju, i time u uljepšanju i obogaćenju i nove obnovljene liturgije.

Petar Zdravko Blajić

Antonio Mistrorigo, DIZIONARIO LITURGICO-PASTORALE, Ed. Messagero, Padova 1977, str. 1726.

Upravo je iz tiska izašla praktična i divna knjiga »Dizionario Liturgico-pastorale« (Liturgijsko-pastoralni riječnik). Knjigu je sastavio, uredio i za tisak priredio predsjednik talijanskog cecilijanskog udruženja mons. Antonio Mistrorigo, biskup. U knjizi se nalaze svi službeni dokumenti II. vatikanskog sabora i ostali koji su izišli poslije Sabora te sve do danas. Nisu poredani u obliku »enhiridiona« tj. dokumenti vremenskim redom nego kao »riječnik« tj. svi i pojedini značajni pojmovi koji se nalaze u dokumentima dolaze alfabetskim redom.

Ako pomno prelistamo i dobro pregledamo ovu veliku i značajnu publikaciju i obratimo pažnju na glazbene izraze i pojmove: crkvena kompozicija, gregorijansko pjevanje, liturgijski pjevački zborovi, liturgijsko pjevanje, novi postkonzilski napjevi, orguljaši crkveni, pjevači, pjevanje kod euharistijskog slavja, polifonija, psalmist, itd. uvjerit ćemo se u njezinu praktičnost, preglednost, bistrinu i poznavanje liturgijsko glazbenih pojmova. Mons. Mistrorigo pokazao je i u ovome djelu posebnu praktičnost i sposobnost u radu u obnovljenoj liturgiji i liturgijskome pjevanju. Kod ovoga posebnog i preciznog rada utrošio je mnogo truda i ljubavi. Knjigu bi morale posjedovati i njome se obilno služiti sve crvene ustanove, svećenici, vođe postkonzilskog liturgijskog pjevanja, svi oni koji rade na liturgijskom i pastoralnom polju. Ne samo što je veoma korisno sredstvo da se konzultiramo u novoj rubricistici postkonzilskih liturgijskih normi nego je i stvarno svjedočanstvo gesla što ga je u svome radu postavio biskup Trevisa mons. Mistrorigo: »Ljubav i vjernost Crkvi«.

A. M.

SVETA CECILIJA — ČASOPIS ZA DUHOVNU GLAZBU S GLAZBENIM PRILOGOM — GLASILO INSTITUTA ZA CRKVENU GLAZBU U ZAGREBU

IZDAJE: Hrvatsko književno društvo sv. Ćirila i Metoda, Zagreb, Trg kralja Tomislava 21 UREĐUJE: Urednički odbor Zagreb, Kaptol 29; GLAVNI i ODGOVORNI UREDNIK: Anđelko Milanović; UREDNIK GLAZBENOG PRILOGA: Anđelko Klobučar; TEHNIČKI UREDNIK: Josip Korpar; LEKTOR: Josip Tandaric; NASLOVNA STRANA: Alfred Pal; PREPLATU slati na: HKD sv. Ćirila i Metoda, Trg kralja Tomislava 21, 41000 Zagreb; SURADNJU slati na Uredništvo sv. Cecilije Kaptol 29, 41000 Zagreb. GODIŠNJA PRETPLATA za tuzemne pretplatnike 150 ND uplaćuje se u korist žiro računa 30101-678-448; GODIŠNJA PRETPLATA za inozemne 18 \$ dolara uplaćuje se na devizni račun:

30101-620-16

Zagrebačka banka Zagreb. RUKOPISI i FOTOGRAFIJE se ne vraćaju: Cijena 37,50 ND.

103-32002-268

TISAK: »ZRINSKI« — tiskarsko-izdavački zavod, Čakovec.

»Sv. Cecilija« oslobođena je plaćanja poreza na promet rješenjem Republičkog sekretarijata za prosvjetu kulturu i fizičku kulturu SRH, br. 684/1-1978 od 3. II 1978.